

Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

Aistear

Creatchuraclam na Luath-Óige
The Early Childhood Curriculum Framework

Treoir don Dea-Chleachtas

Ullmhaithe ag an gComhairle Náisiúnta
Curaclaim agus Measúnachta (CNCM)
2024

An Clár Ábhar

Réamhrá	2
Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Chur Chuige Bunaithe ar Chearta	4
Cearta agus cumas gníomhúcháin	5
Saoránacht dhomhanda sa luath-óige	7
Ag tacú le hinbhuanaitheacht mar shaoránaigh dhomhanda	8
Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Chaidrimh agus Idirghníomhaíochtaí	10
Oideolaíocht mhall chaidreamhach	11
Cur chuige an phríomhtheagmhálaí	12
Cairdis	13
An t-oideoir gníomhaíoch	14
Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Chomhpháirtíochtaí agus Naisc	16
Comhpháirtíochtaí le teaghlaigh	17
Naisc phobail	18
Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí mheán an tSúgartha	20
Ag tabhairt tús áite don súgradh	21
An timpeallacht foghlama ionchuimsitheach	24
Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Thimthriall Machnamhach na Pleanála agus an Mheasúnaithe	26
Timthriall machnamhach na pleanála agus an mheasúnaithe	27
Measúnú fiúntach agus doiciméadú	34
Aistrithe	35
Tagairtí	38

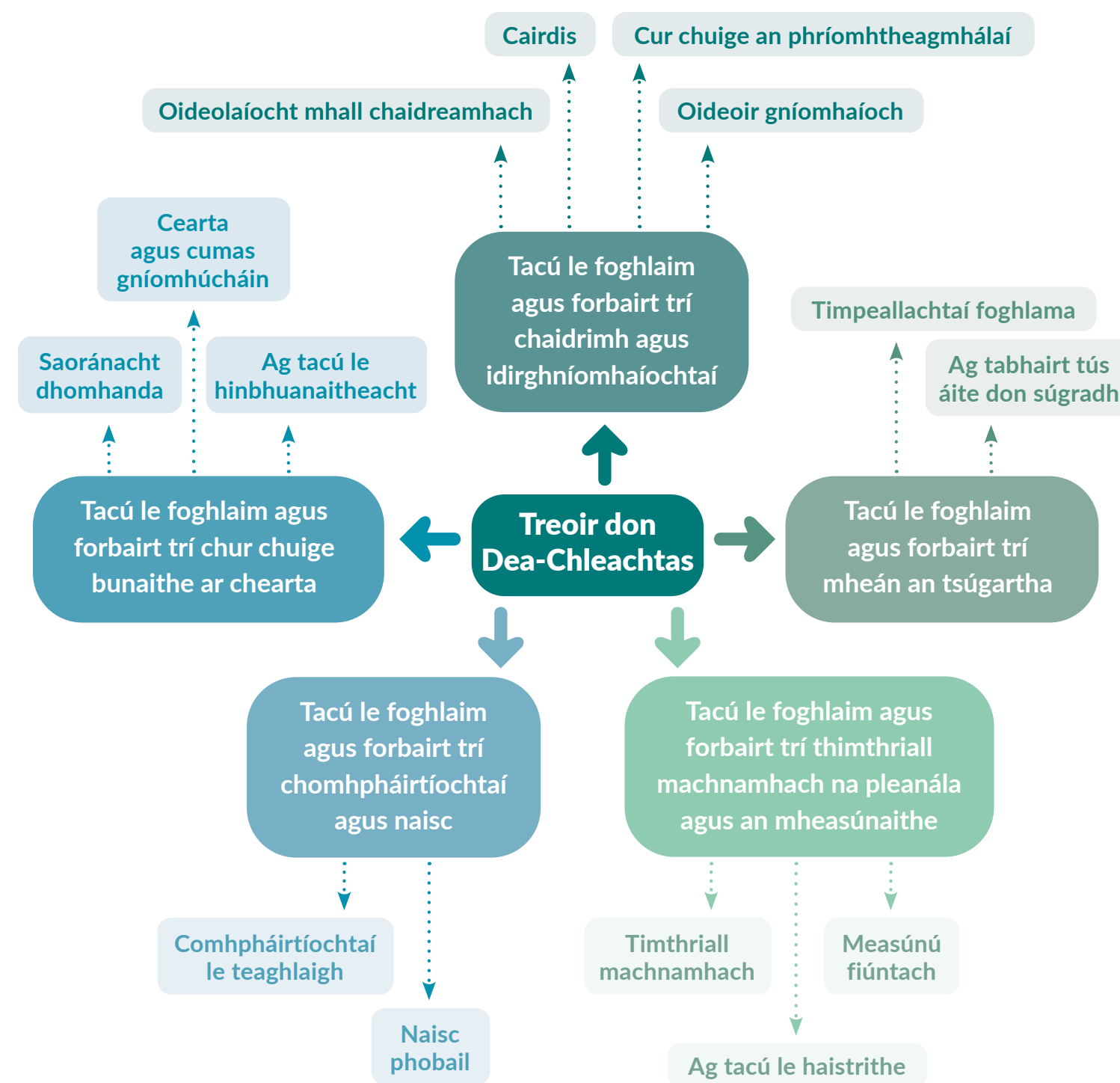
Réamhrá

Is é *Aistear* an creatchuraclam do gach uile pháiste ó bhreith go sé bliana d’aois i ngach suíomh seachas bunscoileanna agus scoileanna speisialta. Foilsíodh den chéad uair in 2009 é agus nuashonraíodh é in 2024. I bhFís an Chreata, cuirtear naíonáin, lapadáin agus leanaí óga in iúl mar dhaoine gníomhaíocha, inniúla agus muiníneacha, agus cuirtear oideoirí in iúl mar dhaoine gníomhaíocha, inniúla, muiníneacha agus machnamhacha. Tá naoi bPrionsabal na luathfhoghlama agus na luathfhorbartha i gceist leis. Déantar cur síos ar fhoghlaim agus ar fhorbairt na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga in *Aistear*, trí na ceithre Théama idircheangailte seo a leanas:

- **Folláine**
- **Féiniúlacht agus Muintearas**
- **Cumarsáid**
- **Taiscéaláíocht agus Smaointeoireacht.**

Tacaíonn an *Treoir don Dea-Chleachtas* le hoideoirí chun tuiscint a fháil ar an bhFís, ar na Prionsabail agus ar na Téamaí sa Chreat nuashonraithe, agus a bheith ag plé leo. Ar an gcaoi céanna leis na *Treoirlínte le haghaidh an Dea-Chleachtas (CNCM, 2009)*, déantar cur síos sa *Treoir* ar an dea-chleachtas agus cuirtear le roinnt de na smaointe tábhachtacha a tugadh isteach sa Chreat nuashonraithe. Cuirtear an *Treoir* i láthair i gcúig réimse:

- Tacú le foghlaim agus forbairt trí chur chuige bunaithe ar chearta
- Tacú le foghlaim agus forbairt trí chaidrimh agus idirghníomhaíochtaí
- Tacú le foghlaim agus forbairt trí chomhpháirtíochtaí agus naisc
- Tacú le foghlaim agus forbairt trí mheán an tsúgartha
- Tacú le foghlaim agus forbairt trí thimthriall machnamhach na pleanála agus an mheasúnaithe.

Fíor 1: Ábhair an *Treoir don Dea-Chleachtas*

Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Chur Chuige Bunaithe ar Chearta

Ní le hoidhreacht a fhaighimid an talamh, ach ar iasacht ónár gclann

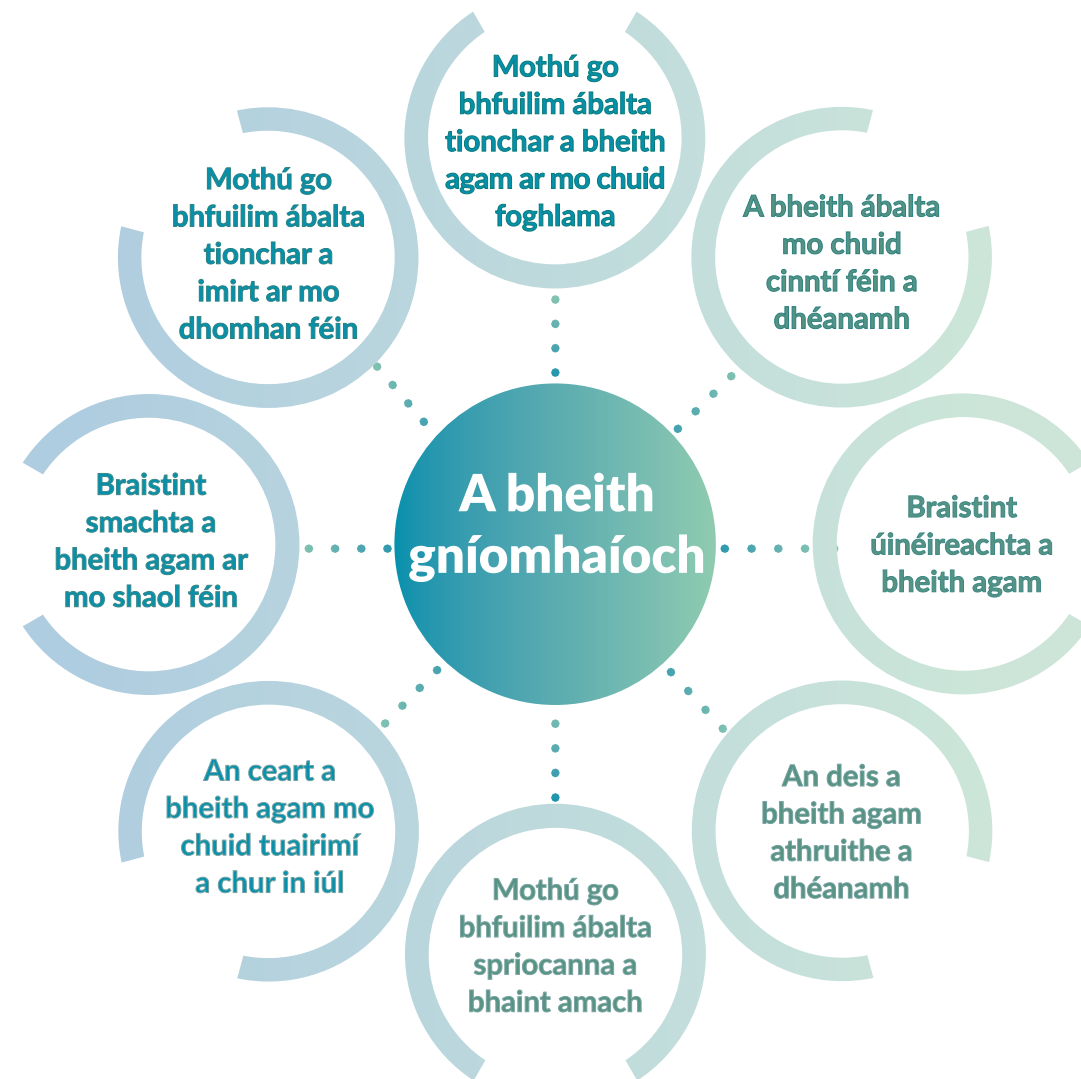
Cearta agus cumas gníomhúcháin

Is sealbhóir ceart é gach naíonán, lapadán agus leanbh óg. Déantar cur síos in *Aistear* ar conas is féidir leis an gcuraclam deiseanna fiúntacha a chur ar fáil do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga foghlaim faoina gcearta agus taithí a fháil ar conas a aithnítear na cearta sin tríd an gcuraclam luath-óige. Tá sé de cheart ag naíonáin, lapadáin agus leanaí óga go dtugtar aire dóibh, go gcothaítear iad agus go dtacaítear leo chun fás agus forbairt a dhéanamh. Tá sé de cheart acu go gcaitear go cothrom leo agus nach ndéantar leithcheal orthu. Caithfidh a leas a bheith i gcroílár na n-eispéireas luath-óige i gcónaí, neadaithe i gcaidrimh agus idirghníomhaíochtaí measúla. Tá na cearta sin gan choinníoll agus is iad bunchloch an oideachais agus an chúraim luath-óige iad.

In *Aistear*, cuirtear naíonáin, lapadáin agus leanaí óga in iúl mar rannpháirtithe gníomhaíocha agus gníomhairí an athraithe ina saol féin. Is éard is brí leis sin seo ná go léirítear meas ar a gcuid tuairimí maidir le cúrsaí a mbíonn tionchar acu orthu agus rogha a chur ar fáil ionas go mbeidh siad páirteach sa chinnteoireacht. Tá an cumas gníomhúcháin neadaithe i gcaidrimh mheasúla ina gcothaítear agus ina n-aithnítear cearta na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga. Tá difríocht bheag céille idir gníomhaíoch agus cumas gníomhúcháin. Is ionann a bheith gníomhaíoch agus nuair a bhíonn naíonán, lapadán nó leanbh óg cumasaithe agus nuair a dhéanann siad a roghanna agus a gcinntí féin. Is ionann a bheith gníomhaíoch agus guth agus tionchar a bheith ag naíonáin, lapadáin agus leanaí óga ar a gcuid foghlama féin (Fíor 2).

D'fhéadfadh an méid seo a leanas a bheith i gceist le 'guth', cé nach bhfuil sé teoranta dóibh: caint, tostanna, caoineadh, míreanna cainte, gothaí gnúise, gníomhartha, freagairtí, bogadh na súl, Cumarsáid Bhreisitheach agus Mhalartach, amhrán, marc-chruthú, na healaíona agus comhráite.

Is ionann cumas gníomhúcháin i gcás naíonán, lapadán agus leanaí óga agus a bheith in ann roghanna a dhéanamh maidir lena gcuid foghlama agus ina gcuid foghlama.

Fíor 2: An naíonán, an lapadán agus an leanbh óg gníomhaíoch

In amanna beidh ar naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a bheith ag brath ar oideoirí, ar an teaghlach, agus ar dhaoine eile ina saol chun éascaíocht a dhéanamh ar a riachtanais, a gcearta agus a mianta, iad a léirmhíniú, tuiscint a fháil orthu, agus freagra a thabhairt orthu. Tá sé rithábachtach do ról an oideora go léirítear meas ar ghuth an naíonáin, an lapadáin agus an linbh óig, agus go mbeifí i dtiúin leis. Leagtar béim in *Aistear* ar na caidrimh thábhachtacha agus na ceangail mhothúcháin leis na hoideoirí agus eatarthu, chomh maith leo siúd a dtugann siad aire dóibh agus a gcuireann siad oideachas orthu sa luath-óige.

Má chruthaítear am agus spás chun freagra a thabhairt ar ghuthanna na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, is féidir le hoideoirí a chinntiú:

- go gcaitear le cách go cóir agus go measúil
- go bhfuil an méid a theastaíonn uathu acu chun a bheith faoi bhláth agus faoi rath
- go bhfuil a leas i gcoílár an churaclaim luath-óige ionchuimsithigh, rannpháirtíochta.

Leagtar béim in *Aistear* ar thábhacht fheasacht na n-oideoirí ar an tairbhe a bhaineann le machnamh a dhéanamh ar an dearcadh atá acu maidir leis na naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a n-oibríonn siad leo. Cuireann machnamh den chineál sin ó na n-oideoirí leis an gcaoi a dtuigeann siad an fhreagracht atá orthu, meas a léiriú ar chearta na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, agus iad a chosaint agus a chomhlíonadh.

Aithnítear in *Aistear* go mb'fhéidir go dteastódh tacaíocht nó acmhainní breise ó roinnt naíonán, lapadán agus leanaí óga chun an comhionannas deiseanna a chinntiú agus lena gcumasú le bheith rannpháirteach agus san áireamh go hiomlán. Is éard atá i gceist ná bacainní a sháru dóibh siúd atá níos leochailí ó thaobh an eisiaimh de. Baineann cothromas sa luath-óige le cothroime maidir le dul i ngleic le haon dúshlán a chuirtear roimh naíonán, lapadán nó leanbh óg mar gheall ar a gcúlra nó ar a gcumas.

Saoránacht dhomhanda sa luath-óige

Cuirtear an fhoghlaim agus an forbairt chun cinn in *Aistear*, agus iad treoraithe ag cur chuige measúil, bunaithe ar chearta. Trí aitheantas a thabhairt d'inniúlachtaí na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a bhíonn ag forbairt de réir mar a fhásann agus mar a thagann siad in aibíocht, leagtar béim ar a bhfreagrachtaí atá ag teacht chun cinn mar shaoránaigh dhomhanda. Is éard is brí leis sin ná go mbreathnaítear ar naíonáin, lapadáin agus leanaí óga mar shaoránaigh an domhain agus faigheann siad tuiscint ar an domhan níos leithne agus a n-áit ann.

Cuirtear tuiscint in iúl in *Aistear* ar an tsaoránacht dhomhanda, ina mbreathnaítear ar gach naíonán, lapadán agus leanbh óg mar bhall gníomhach a bpobail, a bhfuil naisc dhoimhne acu le daoine agus le háit, agus a léiríonn meas ar an gceartas, ar an gothromas, agus ar chearta an duine.

Tá an tsaoránacht dhomhanda neadaithe i Spriocanna Foghlama *Aistear*. Tacaíonn an Creat le deiseanna fiúntacha chun an forbairt agus an fhoghlaim iomlánaíoch a chothú trí chabhrú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga cur lena gcuid eolais agus tuisceana faoin domhan agus faoina daoine a bhfuil cónaí orthu ann. Tá béim ar leith ann ar úsáid an tsúgartha fhiúntaigh agus na n-eispéireas foghlama praiticiúla chun tacú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga foghlaim. Cabhraíonn na heispéiris sin leo meonta, scileanna, dearccháil agus luachanna, eolas agus tuiscint a fhorbairt chun gníomhú anois, agus amach anseo, ar mhaithe le domhan níos córa, níos suaimhní, níos inbhuanaithe agus níos cothroime.

Ag tacú le hinbhuanaitheacht mar shaoránaigh dhomhanda

Bíonn freagrachtaí atá ag teacht chun cinn maidir leis an maireachtáil inbhuanaithe ag gach naíonán, lapadán agus leanbh óg. Cruthaítear feasacht ar ómós áite, agus muintearas laistigh den phobal níos leithne, nuair a chabhraítear le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga nasc a chruthú le seirbhísí, suíomhanna, áiteanna, daoine agus dúlra éagsúla taobh amuigh den timpeallacht thart timpeall orthu.

Díríonn an t-oideachas don fhorbairt inbhuanaithe in *Aistear* ar conas a thacaítear le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga chun aire a thabhairt dóibh féin, do dhaoine eile agus don chomhshaol, agus caitear leo le meas, comhbhá, cineáltas agus cothromas.

Nuair a fhoghlaimítear faoin inbhuanaitheacht tarraingítear aird ar iontais an domhain. Trí ionadh agus iontas na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a chothú sa stair, seanchas agus scéalaíocht áitiúil agus trí spéis sa dúlra agus i gcrainn, i bplandaí agus i bhfiadhúlra dúchasach a chothú, cruthaítear feasacht eolach ar ómós áite. Cuireann oideoirí cultúr an mheasa agus na freagrachta chun cinn, maidir le tacú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga tuiscint a fháil ar ghníomhú ar son na haeráide agus ar an mbithéagsúlacht. Chomh maith leis sin, tacaítear leo foghlaim faoi cheisteanna ar nós na héagothroime agus an leithcheala. D'fhéadfadh comhbhá a léiriú don phláinéad agus do na daoine a chónaíonn air, tacú leis an tsláinte choiteann, agus tuiscint maidir le ceartas sóisialta agus cothromas a fhorbairt a bheith mar chuid de seo.

Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Chaidrimh agus Idirghníomhaíochtaí

Ní neart go cur le chéile

Oideolaíocht mhall chaidreamhach

Is tréimhse í an luath-óige ina mbíonn an sult agus an fholláine i réim agus ina mbíonn an leanbh ag foghlaim ó eispéiris de réir mar a thiteann siad amach. Is éard atá i gceist leis an oideolaíocht mhall chaidreamhach ná moilliú síos, am a ghlacadh, a bheith i láthair san am i láthair leis an naíonán, an lapadán agus an leanbh óg. Déanann gach naíonán, lapadán agus leanbh óg forbairt ina am féin agus ar a bhealach féin. Cuireann an t-oideoir a n-idirghníomhaíochtaí agus a gcleachtas in oiriúint chun tacú le tréimhse speisialta seo san fhorbairt dhaonna.

Is iad caidrimh agus idirghníomhaíochtaí croílár an oideachais agus an chúraim luath-óige, áit a bhfásann naíonáin, lapadáin agus leanaí óga i gcomhthéacs caidreamh sábháilte, lách agus dearfach le hoideoirí a chuireann suaimhneas, grá, am agus spás ar fáil.

Tacaíonn an oideolaíocht mhall chaidreamhach leis an gceangal sábháilte trí spás a chur ar fáil do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga chun naisc a bheith acu le níos mó ná duine amháin lasmuigh den teaghlach. Cabhraíonn sé sin lena chinntiú go mbíonn siad compordach ag cothú caidreamh nuair nach mbíonn an teaghlach thart orthu. Nuair a bhíonn dúshlán le sárú ag teaghlach, bíonn ról ríthábhachtach ag na hoideoirí luathbhlianta agus/nó feighlí leanaí maidir leis na naisc sin a thógáil. Tá an oideolaíocht mhall chaidreamhach go maith do chách toisc go dtarraingíonn sé aird ar an tábhacht a bhaineann le meas a léiriú ar eispéiris saoil ar leith gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig. Cabhraíonn sé freisin na daoine a dteastaíonn tacaíocht bhreise uathu a shainathint, ag amanna difriúla agus i gcúinsí difriúla.

Tábla 1: Gnéithe na hoideolaíochta moille caidreamhaí

I measc ghnéithe na hoideolaíochta moille caidreamhaí:

- A chinntiú go bhfuil an t-am, an tsaorise agus an spás ag naíonáin, lapadáin agus leanaí óga le bheith agus le taispeáint go bhfuil siad gníomhaíoch, inniúil agus muinéach.
- A bheith i dtiúin le mothúcháin, riachtanais agus cearta. A bheith in ann leideanna na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a léirmhíniú chomh maith leis an iliomad bealaí ina ndéanann siad cumarsáid lena chinntiú go n-éistear lena nguth agus go dtugtar freagra orthu.
- A bheith i láthair go mothúchánach agus go fisiciúil san am i láthair.
- Am a chur ar leataobh i rith an lae chun riachtanais, spéiseanna, cumais agus mianta gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig a thabhairt faoi deara, a chothú, a fhreagairt agus machnamh a dhéanamh orthu.
- Aiseolas a thabhairt (idir bhriathartha agus neamhbhriathartha), iarrachtaí a ainmniú agus a dhearbhu, dul chun cinn agus gnóthachtálacha a cheiliúradh, cur chuige bunaithe ar láidreachtaí a ghlacadh, cabhrú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga foghlaim ó bhotúin, constaicí agus dúshláin, agus a gcuid foghlama a phleanáil, a dhoiciméadú agus a mheasúnú.
- Ceadú d'fhorbairt churaclaim éiritheach, atá bunaithe ar fhiosrú agus a bhfuil súgradh mar bhonn leis, atá tógtha ar spéiseanna atá ag teacht chun cinn, a ngnáthaimh chúraim, cúlraí cultúrtha, cumais, toibreacha eolais agus cairdis luatha, agus freagairt don ghrúpa ag an am céanna.
- Tacú le haistrithe gach lá, isteach sa timpeallacht foghlama agus amach aisti agus laistigh dá ngnáthaimh laethúla trí thacaíocht shaincheaptha bunaithe ar thuiscint ar an naíonán, ar an lapadán agus ar an leanbh óg, agus ar an gcaidreamh leo.
- Comhpháirtíochtaí a thógáil le teaghlaigh ar bhealach airdeallach, measúil, le hógairacht chultúrtha ar luachanna na dteaghlach agus ar chleachtais tuismitheoireachta, cleachtais a bhféadfaí meas a léiriú orthu agus aithris a dhéanamh orthu laistigh den suíomh, más cuí.
- Meitheal (braistint phobail) a fhorbairt agus taithí a fháil uirthi, agus a bheith ar an eolas faoi chearta agus freagrachtaí atá ag teacht chun cinn sa phobal sin.

Cur chuige an príomhtheagmhálaí

Cinntíonn an cur chuige bunaithe ar príomhtheagmhálaí go n-ainmnítear duine faoi leith do gach naíonán, lapadán agus leanbh óg – d'fhéadfadh oideoir luathbhlianta agus/nó feighlí leanaí a bheith i gceist – a bhíonn freagrach as dlúthchaidreamh a chruthú leo. D'fhéadfadh an príomhtheagmhálaí a bheith mar phointe teagmhála don teaghlach freisin agus obair i gcomhpháirtíocht leo chun tacú le cumas ar leith gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig. Nuair a bhíonn tuiscint ag an bpríomhtheagmhálaí ar luach agus uathúlacht gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig faoina chúram, tuigeann an príomhtheagmhálaí freisin an luach a bhaineann lena ról i bhforbairt agus i bhfoghlaim iomlánaíoch na naíonán, na lapadán agus na leanaí

óga a éascú, a threorú, a scafláil, a stiúradh agus a chothú. Baintear é sin amach trí idirnascadh an chúraim agus an oideachais. Go suntasach, ní bhíonn an príomhtheagmhálaí ag obair ina aonar agus bíonn tacaíocht na n-oideoirí eile aige chun aire a thabhairt do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga agus iad a chothú sa timpeallacht foghlama.

Tá ról an príomhtheagmhálaí ríthábhachtach chun caidrimh a thógáil agus an oideolaíocht mhall chaidreamhach a chur i bhfeidhm. Agus iad ar shiúl óna dteaghlach, is é a theastaíonn ó naíonáin, lapadáin agus leanaí óga ná caidreamh seasmhach agus pearsanta le hoideoir a bhfuil aithne mhaith aige orthu agus a bhfuil muinín acu as agus ar a mbíonn siad in ann bheith ag

brath. Tacaíonn an príomhtheagmhálaí le haistrithe isteach sa suíomh, laistigh de agus amach uaidh, agus is nasc é idir teaghlaigh agus suíomhanna. Nascann siad domhain shóisialta na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, ag tacú lena gcuid ceart agus lena bhforbairt agus lena bhfoghlaim iomlánaíoch. Bíonn siad ag obair le comhghleacaithe agus ag déanamh machnaimh leo chun timpeallacht foghlama ionchuimsithí agus comhionannas deiseanna a chruthú do gach naíonán, lapadán agus leanbh óg. Tógann sé sin pobail chleachtais chomh maith le comhpháirtíochtaí le daoine atá tábhachtach i saol na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga.

Cairdis

Cuireann cairdeas le daoine eile go mór le saol na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga. Nuair a dhéantar cairde agus nuair a chaitear am lena chéile cothaítear tuiscint orthu féin, tuigtear go bhfuil meas orthu agus cothaítear braistint mhuintearais. Tógtar naisc ionas go mbíonn fonn orthu aire a thabhairt dá chéile agus súil a choinneáil ar a chéile. Déantar ceiliúradh ar chairdis in *Aistear* trí dheiseanna a chur ar fáil d'eispéirís áthasacha, chomhroinnte agus don mhuintearas. Cruthaíonn gnáthaimh réchúiseacha an t-am agus an spás do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a bheith i láthair san am i láthair, taitneamh a bhaint as comhlúadar a chéile agus as na smaointe agus déantúis iontacha a fhorbraítear agus iad i mbun súgartha agus idirghníomhaíochta. Cuireann caidrimh le piaraí agus deartháireacha agus deirfiúracha tacaíocht mhothúchánach ar fáil do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga, chomh maith le taithí ar threorú, leanúint, scafláil, idirbheartaíocht a dhéanamh, réiteach coimhlinte, réiteach fadhbanna, botúin a dhéanamh, sealaíocht agus dul sa seans.

Bíonn cairdis faoi bhláth nuair a bhíonn an t-am ag naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a bheith ag spraoi gach lá, ag taiscéalaíocht, ag idirghníomhú, agus ag cumarsáid leis an ngrúpa céanna, agus nuair a spreagtar iad agus tacaítear leo cabhair a lorg óna chéile agus cabhair a thairiscint dá chéile. D'fhéadfadh a gcairdis cabhrú le teaghlaigh naisc a thógáil lena chéile agus líonraí tacaíochta a chruthú. Fiú agus iad ag fás aníos agus ag bogadh ar aghaidh, is féidir le cothú na gcairdeas luath-óige bunchloch a chruthú dá ndomhain shóisialta agus é ag leathnú.

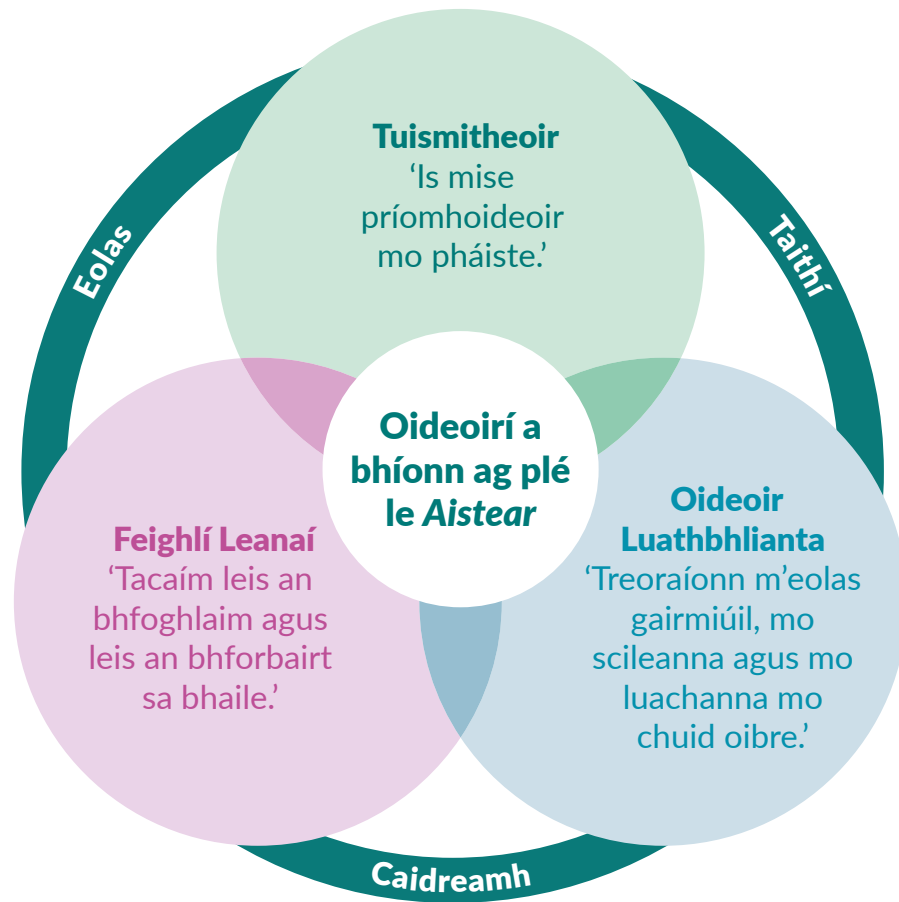

An t-oideoir gníomhaíoch

Forbraíodh *Aistear* do gach duine a bhíonn ag plé leis an gCreat d'fhonn tacú le foghlaim agus forbairt an naíonáin, an lapadáin nó an linbh óig atá faoina chúram. Tá *Aistear* ceaptha a bheith solúbtha agus ba cheart go ndéanfaí é a léirmhíniú ó dhearcthaí difriúla, lena n-áirítear tuismitheoirí, caomhnóirí, feighlí leanaí agus oideoirí luathbhlianta, agus dá réir sin is féidir le gach duine a bheith ag plé leis.

Tacaíonn *Aistear* le gach oideoir a bheith gníomhaíoch, inniúil agus muiníneach in *Aistear*. Léirítear meas ann ar thábhacht na gcaidreamh agus an chúraim a chothú, chomh maith leis an intinniúlacht a bheith ag iarraidh go mbeadh gach naíonán, lapadán agus leanbh óg faoi rath agus faoi bhláth.

Fíor 3: Oideoirí a bhíonn ag plé le *Aistear*

Tagann gach oideoir chuig *Aistear* bunaithe ar an gcaidreamh atá acu leis an naíonán, lapadán, leanbh óg, an teaghlach, a eolais agus taithí, chomh maith lena n-eolas ar ghnéithe na dtimpeallachtaí foghlama éagsúla. Is éard is brí le gníomhaíoch ná go bhfuil an tsaoirse ag an oideoir a chuid eolais agus scileanna a úsáid chun *Aistear* a léirmhíniú d'fhoghlaim

agus d'fhorbairt na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga atá faoina chúram. Aithníonn an t-oideoir gníomhaíoch an tábhacht a bhaineann le machnamh pearsanta, machnamh píaraí, pobail chleachtas agus chomhpháirtíochta a thógáil leis na daoine atá tábhachtach i saol na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga.

Tábla 2: A bheith i d'oideoir gníomhaíoch

Is éard atá i gceist le bheith i d'oideoir gníomhaíoch ná:

- *Aistear* a léirmhíniú chun freagairt do riachtanais foghlama mo phríomhghrúpa.
- Mo chuid eolais agus cruthaitheachta a úsáid chun na Prionsabail agus Téamaí a léirmhíniú.
- Cinntí eolacha a dhéanamh chun tacú le foghlaim agus forbairt.
- Naisc le teaghlaigh agus pobail a éascú.
- A bheith i mo ghníomhaire athraithe chun an fhorbairt leanúnach a chur chun cinn.
- Na rudaí atá tábhachtach do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a thabhairt faoi deara.
- Tuiscint a bheith agam ar mo ról mar iompróir dualgais chun cearta an linbh a chur chun cinn.
- Mo chuid scileanna a úsáid chun curaclam a fhorbairt do mo thimpeallacht foghlama féin.

Baineann oideoirí úsáid as a n-eolas agus a dtuiscint ar *Aistear* chun tacú leis an luathfhoghlaim agus luathfhorbairt agus lena dtreorú agus lena n-éascú. Is féidir feabhas a chur air sin trí bheith i d'eiseamláir maith agus meonta foghlama dearfacha a léiriú, mar shampla an cineáltas, an chomhbhá, an ionchuimsitheacht, an fhoighne, an bhuanseasmhacht, an spraiúlacht, an fhiosracht agus an díogras. Tá deis ann léirmhíniú leathan, cruthaitheach a dhéanamh ar an gCreat chun freagairt do riachtanais, cearta, spéiseanna, inniúlachtaí agus mianta na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga ar bhealach iomlánaíoch, fiúntach agus measúil. Leagtar béim laistigh den Chreat ar lárnacht an oideora maidir le machnamh a dhéanamh ar spásanna atá sábháilte, ionchuimsitheach, aeistéitiúil, dúshlánach, agus iad a chruthú, chomh maith le múscailltí agus timpeallachtaí chun tacú leis an bhforbairt agus leis an bhfoghlaim iomlánaíoch.

Is éard atá i gceist le bheith machnamhach ná smaoineamh ar bhealach fiúntach faoin méid a chuireann gliondar agus sásamh ar gach naíonán, lapadán agus leanbh óg i dtimpeallacht ionchuimsitheach foghlama. Smaoiníonn an t-oideoir ar a chleachtas agus céard is féidir leis a dhéanamh chun foghlaim agus forbairt na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a neartú agus a chur chun cinn. Chomh maith leis sin forbraíonn an t-oideoir pleananna dá fhoghlaim agus forbairt féin sa todhchaí.

Is féidir le *Aistear* cur le cuir chuige churaclaim reatha agus iad a threorú d'oideoirí luathbhlianta atá ag plé leis an gCreat go gairmiúil. Cuirtear deiseanna ar fáil do léirmhínithe cruthaitheacha mar fhreagairt ar naíonáin, lapadáin agus leanaí óga faoina chúram. Leagtar béim ar luach an tsúgartha in *Aistear*, agus caidrimh agus ról an oideora maidir leis an am agus an spás a chruthú don rannpháirteachas domhain, don fhoghlaim agus don chruthaitheacht. Tá cuspóir ag treorú obair an oideora maidir le curaclam éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú a phleanáil agus a chur i bhfeidhm, chun forbairt agus foghlaim iomlánaíoch gach naíonáin, lapadáin nó linbh óig a neartú agus dul chun cinn a dhéanamh maidir leo.

Tacú le Foghlaim agus Forbairt tr Chomhpháirtíochtaí agus Naisc

Tógann sé meitheal chun leanbh a thógáil

Comhpháirtíochtaí le teaghlaigh

Tá sé ríthábhachtach comhpháirtíochtaí a thógáil le teaghlaigh chun tacú le foghlaim agus forbairt gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig. Príomhfhreagracht an oideora is ea caidrimh iontaofa le teaghlaigh a thógáil agus a bheith i dteagmháil leo i gcónaí. Is próiseas leanúnach é a ghlacann am agus tiomantas. Ar an gcaoi céanna a dtugtar aitheantas d'idirghníomhaíochtaí treorach a bhaineann le hoideolaíocht mhall chaidreamhach le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga, leagtar béim ag an am céanna ar am agus spás a chruthú le comhráite agus idirghníomhaíochtaí fiúntacha a bheith ann le tuismitheoirí agus le teaghlaigh. Trí na hidirghníomhaíochtaí sin, is féidir le hoideoirí luathbhlianta a fháil amach cad atá tábhachtach do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga agus dá dteaghlaigh chun cabhrú leo mothú go bhfuil ardmheas orthu.

Aithnítear tuismitheoirí in *Aistear* mar mháithreacha, aithreacha agus daoine a bhfuil freagracht tuismitheora orthu i gcaidrimh dhifriúla tuismitheoireachta. D'fhéadfadh sé go gcuimseodh sé sin tuismitheoirí altrama, tuismitheoirí uchtála, leastuismitheoirí, caomhnóirí dlíthiúla agus cúramóirí. Tá go leor buntáistí ag baint le bheith ag obair le chéile do naíonáin, lapadáin, leanaí óga agus dá dteaghlaigh, agus d'oideoirí freisin.

- Cé gur féidir le tuismitheoirí, caomhnóirí nó feighlithe leanaí atá ag plé leis an gCreat *Aistear* a úsáid i dtimpeallacht foghlama an bhaile chun tacú le foghlaim agus forbairt a bpáiste, is don oideoir atá ag dul i dteagmháil agus ag comhoibriú le teaghlach an naíonáin, an lapadáin agus an pháiste óig atá an mhír seo.

Is éard atá i gceist le comhpháirtíocht ná teaghlaigh agus oideoirí ag obair le chéile chun leasa na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga. Bíonn ardmheas ag teaghlaigh agus ag oideoirí ar a chéile, aithníonn siad na comhfhreagrachtaí atá orthu ó thaobh tacú le foghlaim agus forbairt an an naíonáin, an lapadáin agus an linbh óig.

Léirítear meas in *Aistear* ar ról tábhachtach na dtuismitheoirí agus na dteaghlaigh ó thaobh tacú le foghlaim agus forbairt, agus cuirtear an ról seo chun cinn ann. Aithnítear freisin cumas na foghlama ó ghlúin go glúin agus caidrimh le baill níos sine an teaghlaigh agus an phobail. Leagann *Aistear* luach ar struchtúr teaghlaigh, chultúr/chultúir, theangacha éagsúla gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig, chomh maith leis an eolas a thugann siad leo óna gcuid eispéireas. Cruthaítear deiseanna chun curaclam a fhorbairt atá ábhartha agus fiúntach do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga nuair a dhéantar comhoibriú le teaghlaigh agus nuair a labhraítear leo. Cruthaítear spás don fhoghlaim chomhroinnte agus chun taighde a dhéanamh le chéile chun an curaclam a phleanáil agus a chur i bhfeidhm.

Tá roinnt bealaí ann inar féidir le teaghlaigh páirt a ghlacadh ionas gur féidir leo a bheith muiníneach, gníomhach agus páirteach. Trí *Aistear*, treoraítear an t-oideoir chun caidrimh iontaofa a thógáil, go háirithe le teaghlaigh a mbeadh tacaíocht bhreise ag teastáil uathu. Chun a chinntiú go bhfuil gach teaghlach páirteach, bíonn an t-oideoir freagrúil agus úsáideann sé cuir chuige dhifriúla bunaithe ar a chuid eolais agus ar a chuid tuisceana ar an teaghlach.

Is féidir le comhpháirtíocht faoi lán seoil le teaghlaigh:

- tacú leis an luathfoghlaim agus luathfhorbairt trína bheith ag obair le chéile
- cumarsáid mhaith agus comhroinnt eolais a chuimsiú
- cinntí a dhéanamh le chéile a chuimsiú.

Aithnítear in *Aistear* go bhfuil ról tábhachtach ag oideoirí maidir leis an gcomhpháirtíocht a chur chun cinn agus go mbeadh teaghlaigh rannpháirteach. Is

féidir leo tacaíocht agus comhairle a chur ar fáil do thuismitheoirí agus do theaghlaigh óna ndearcadh gairmiúil. Tarraingítear aird sa Chreat ar an tábhacht a bhaineann le cinntiú go bhfuil an suíomh freagrúil d'eispéireas ar leith gach naíonáin, lapadáin, linbh óig agus teaghlach ann, agus go léirítear ann iad.

Naisc phobail

Bíonn áit ar leith ag naíonáin, lapadáin agus leanaí óga sa phobal agus cuireann siad áthas agus dóchas ar na daoine thart timpeall orthu. Nuair a thógtar naisc agus a léirítear meas orthu, cruthaítear an deis Fís *Aistear* a thabhairt isteach sa phobal agus braistint meithle (spiorad pobail de theacht le chéile) a chruthú. Cuireann naisc phobail feasacht an tsochaí ar an naíonán, lapadán agus leanbh óg gníomhaíoch, inniúil agus muiníneach chun cinn, chomh maith le tábhacht na luath-óige. Cothaítear ómós áite na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga ar a bpobal agus ar an domhan níos leithne.

Aithnítear in *Aistear* an tábhacht a bhaineann le bheith ag plé le daoine eile chun cabhrú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a gcumas a bhaint amach trí bhacainní a shárú agus dúshlán a chur roimh steiréitíopaí, leithcheal agus réamhchlaonadh. Is gnéithe fíorthábhachtacha iad pobail chleachtais, machnamh piaraí agus nascadh le gairmithe agus gníomhaireachtaí eile a bhíonn ag obair i ról idirdhisciplíneacha ag tacú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga agus lena dteaghlaigh. Ról tábhachtach de chuid an oideora is ea cabhrú le teaghlaigh rochtain a fháil ar sheirbhísí idirghabhála luatha agus acmhainní eile chomh maith le bheith ag comhoibriú le gairmithe eile a d'fhéadfadh a bheith páirteach i saol an naíonáin, an lapadáin nó an linbh óig.

Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí mheán an tSúgartha

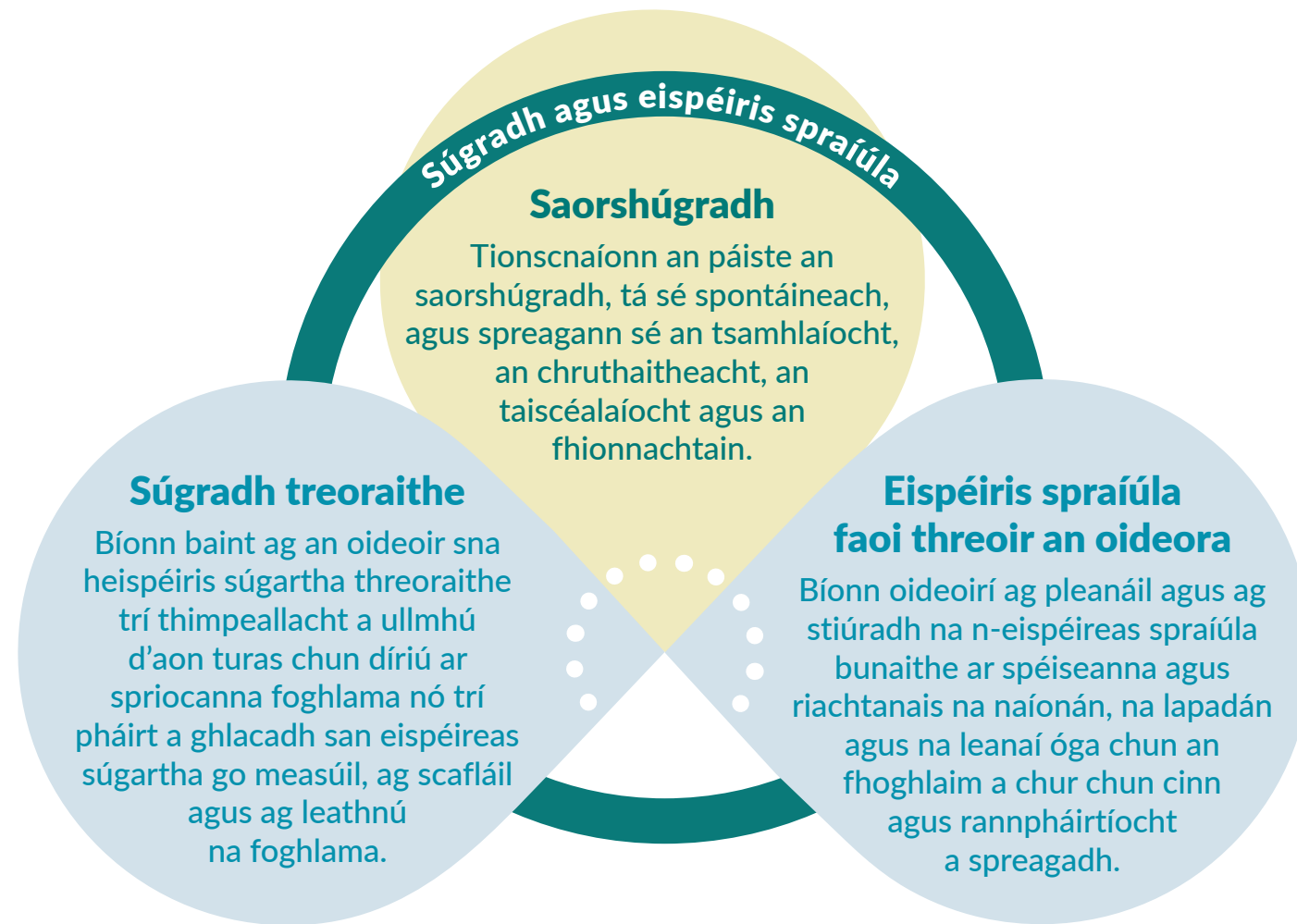

An rud a chíonn an leanbh, is é a níonn an leanbh

Ag tabhairt tús áite don súgradh

Is breá le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga súgradh agus is minic a bhíonn na rudaí atá tábhachtach ina saolta le feiceáil sa súgradh sin. Is féidir leis an súgradh a bheith ciúin nó glórmhar, mínéata nó néata, greannmhar nó dáiríre, dian nó gan dua. Is féidir leis tarlú taobh istigh nó amuigh faoin aer agus forbraíonn sé de réir mar a fhásann agus a athraíonn naíonáin, lapadáin agus leanaí óga. Tá an súgradh fíorthábhachtach do conas a bhaineann naíonáin, lapadáin agus leanaí óga ciall as a ndomhan, agus tugann sé roghanna dóibh maidir le cathain, céard, cá háit, cén chaoi agus cé leis ar cheart súgradh. Is féidir leis an súgradh a bheith ina bhealach le caidreamh a thógáil nó a neartú, cairdis a dhoimhniú nó cinn nua a thosú. Bíonn naíonáin, lapadáin agus leanaí óga ag súgradh ar chúiseanna éagsúla. Uaireanta bíonn siad ag taiscéalaíocht nó ag foghlaim faoi rudaí nua. Uaireanta eile bíonn foghlaim atá déanta acu cheana féin á neartú acu nó bíonn scil nua á cleachtadh acu.

Tá súgradh luachmhar agus is bealach taitneamhach é le rudaí a dhéanamh. Bíonn an ceart agus an fonn ag gach naíonán, lapadán agus leanbh óg súgradh. Teastaíonn an t-am agus an spás uathu chun a súgradh a fhorbairt. Tionscnaíonn an páiste an saorshúgradh agus d'fhéadfadh riosca, dúshlán, sonas, dóchas agus rannpháirtíocht dhomhain a bheith i gceist leis. Chomh maith le héascaíocht a dhéanamh do thréimhsí fada de shúgradh gan bhriseadh a thionscnaíonn an páiste agus tacú leis na tréimhsí sin, is féidir le hoideoirí cuimhneamh ar dheiseanna súgartha comhroinnte le plé le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga i mbealaí tairbheacha agus tuisceanacha. Féadfar é sin a dhéanamh trí shúgradh treoraithe nó trí eispéiris foghlama bheartaithe, spráíúla faoi stiúir an oideora. Is comrádaithe maithe an tsúgartha iad oideoirí, nuair a bhíonn siad i dtiúin leis an rannpháirtíocht dhomhain agus le súgradh na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga. Tá siad measúil ó thaobh fios a bheith acu cén uair ba cheart dóibh páirt a ghlacadh sa súgradh agus cén uair ba cheart dóibh stopadh ag súgradh, muinín a bheith acu as an bpróiseas agus an t-áthas a roinnt. Bíonn idir shaorshúgradh, shúgradh treoraithe agus eispéiris spráíúla faoi threoir an oideora i gceist leis an ngnáthamh laethúil, a chuireann rogha agus deis ar fáil don fhoghlaim agus don fhorbairt.

Fíor 4: Súgradh agus eispéiris spráíúla

Tá cineálacha éagsúla súgartha ann, ina measc, ach nach bhfuil sé teoranta dóibh: súgradh céadfach, súgradh fiontrach agus rioscach, súgradh bréige, súgradh cruthaitheach, súgradh samhlaíoch/bréige, súgradh sluparnach, súgradh teanga, súgradh tógála agus bloicíní, súgradh domhain bhig agus súgradh garbh.

Ceadaíonn timpeallacht ionchuimsitheach, a bhfuil na hacmhainní cearta inti, gluaiseacht idir na heispéiris spráíúla dhifriúla taobh istigh agus amuigh faoin aer. Léirítear freisin riachtanais, cearta, spéiseanna, inniúlachtaí agus mianta na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga. Bíonn múscailtí don súgradh neamhiata agus meallann siad eispéiris a spreagann fiosracht agus ionadh. Cuireann siad deiseanna ar fáil le bheith ag spraoi go cróga, ag spreagadh na taiscéalaíochta agus an fhiosrúcháin, a chruthaíonn spás don fhoghlaim, don fhorbairt, don ghníomhú, don sonas agus don gháire.

Trí thacú le curaclaim éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú agus a bhfuil an súgradh mar bhonn faoi, is féidir aird a thabhairt ar an méid atá tábhachtach agus bainteach le saol na naíonán, na lapadán, na leanaí óga agus a theaghlach, na n-oideoirí agus an phobail, agus é sin a chothú. Tacaíonn sé leo iniúchadh agus taighde a dhéanamh trí shúgradh, triail a bhaint as rudaí, idirbheartaíocht a dhéanamh, fadhbanna a réiteach, ceisteanna a chur, comhráite a bheith acu agus machnamh a dhéanamh.

Trí eolas a léiriú i dtaobh fhiosracht na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga, tacaítear le cuspóir eolach don oideoir maidir le foghlaim a leathnú agus domhan deiseanna agus ionaidh a chruthú. Glactar leis na gnáthaimh (gnáthaimh chúraim, oiliúna ar úsáid leithris agus bheathaithe san áireamh), aistrithe agus sruth an lae ar bhealach mall agus cothaitheach mar chuid den aistear foghlama.

An timpeallacht foghlama ionchuimsitheach

Aithníonn *Aistear* lárnacht timpeallachta ionchuimsithe agus freagrúla ó thaobh spás agus atmaisféar a chruthú a chothaíonn díocas foghlama i measc na naíonán, lapadán agus leanaí óga ar fad.

Is éard a thuigtear le timpeallacht foghlama ionchuimsitheach ná an spás fisiciúil agus na hacmhainní fisiciúla taobh istigh agus amuigh faoin aer araon, na gnáthaimh agus aistrithe laethúla, na caidrimh agus na hidirghníomhaíochtaí sa suíomh.

Treoraíonn machnamh, breathnú agus comhairliúchán le naíonán, lapadán agus leanaí óga, teaghlaigh agus páirtithe leasmhara ábhartha eile pleanáil timpeallachtaí foghlama ionchuimsitheacha agus cuireann siad bonn eolais faoi na múscailtí a leagtar amach agus a chuirtear i bhfeidhm don rannpháirtíocht agus don fhiosrú fiúntach. Cruthaíonn an t-oidoer timpeallachtaí foghlama ionchuimsitheacha nuair a bhíonn eolas tábhachtach acu maidir le conas is féidir tacú le riachtanais fhisiciúla, theangeolaíoch, chéadfacha, mhothúchána nó bhreise na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga. Is éard a bhíonn i gceist le hionchuimsitheacht na timpeallachta a fheabhsú ná ábhair chuí agus múscailtí a chur ar fáil agus cuimhneamh ar leagan amach agus inneachar an spáis taobh istigh agus amuigh faoi aer. Léiríonn na hacmhainní riachtanais, spéiseanna agus inniúlachtaí na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga chun a bhforbairt agus a bhfoghlaim iomlánaíoch a threorú, le béim ar ábhair neamhiata. Áirítear leis seo fócas d'aon ghnó ar fholláine a chur chun cinn, chomh maith le braistint féiniúlachta agus muintearais, na healaíona, litearthacht éiritheach, uimhearthacht éiritheach agus coincheapa ETIM, laistigh de churaclam bunaithe ar shúgradh.

Cruthaítear tuilleadh deiseanna chun meonta, scileanna, dearchtaí agus luachanna, eolas agus tuiscint na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a fhorbairt, trí bhéim athnuaite a leagan ar a bheith amuigh faoin aer, ar an dúlra agus ar an domhan níos leithne. Tá rochtain ag teastáil ó naíonán, lapadán agus leanaí óga ar an domhan lasmuigh, áit ar féidir leo mothú nasctha leis an domhan nádúrtha agus ina gcuid de – an spéir os a gcionn, an talamh thíos fúthu, flóra agus fána an domhain.

Is acmhainní iad múscailtí atá leagtha amach agus/nó curtha ar bun chun an fhiosracht agus an rannpháirteachas a spreagadh. D'fhéadfaidís a bheith neamhiata nó dírithe ar spéis nó ar sprioc foghlama ar leith. Is féidir lámh a leagan ar mhúscailtí, iad a iniúchadh, a láimhseáil agus a fhiosrú mar chuid den saorshúgradh, súgradh treoraithe nó eispéiris spráíúla faoi threoir an oideora.

Tacaíonn an tábhacht a bhaineann le spásanna cumarsáide inar féidir le naíonán, lapadán, leanaí óga agus oideoirí a bheith le chéile le hidirghníomhú, éisteacht, tabhairt faoi deara, breathnú, agus eispéiris a roinnt (béilí a bheith acu le chéile san áireamh) agus a bheith i láthair leis an bpróiseas rannpháirteach agus machnamhach seo sa timpeallacht foghlama ionchuimsitheach. Is féidir *Aistear* a léirmhíniú i mbealaí nuálacha agus cruthaitheacha le rannpháirtíocht agus ionadaíocht fhiúntach naíonán, lapadán agus leanaí óga i dtimpeallacht foghlama ionchuimsitheach a spreagadh.

Tá an timpeallacht ionchuimsitheach freagrúil do gach naíonán, lapadán agus leanbh óg ar leith agus a riachtanais, spéiseanna agus cumais ar leith. Ritheann sé agus athraíonn sé trí na séasúir de réir mar a fhásann naíonán, lapadán agus leanaí óga, de réir mar a fhoghlaimíonn siad rudaí nua, agus de réir mar a fhorbraíonn siad spéiseanna nua. Bíonn spásanna gníomhacha agus suaimhneacha mar chuid di, agus bíonn éascaíocht rochtana idir an taobh istigh agus amuigh faoin aer i gceist, agus an tsaoirse cinntí a dhéanamh. Bíonn gach duine cumasaithe chun páirt a ghlacadh i dtimpeallacht ionchuimsitheach.

Tacú le Foghlaim agus Forbairt trí Thimthriall Machnamhach na Pleanála agus an Mheasúnaithe

Mol an óige agus tiocfaidh sí

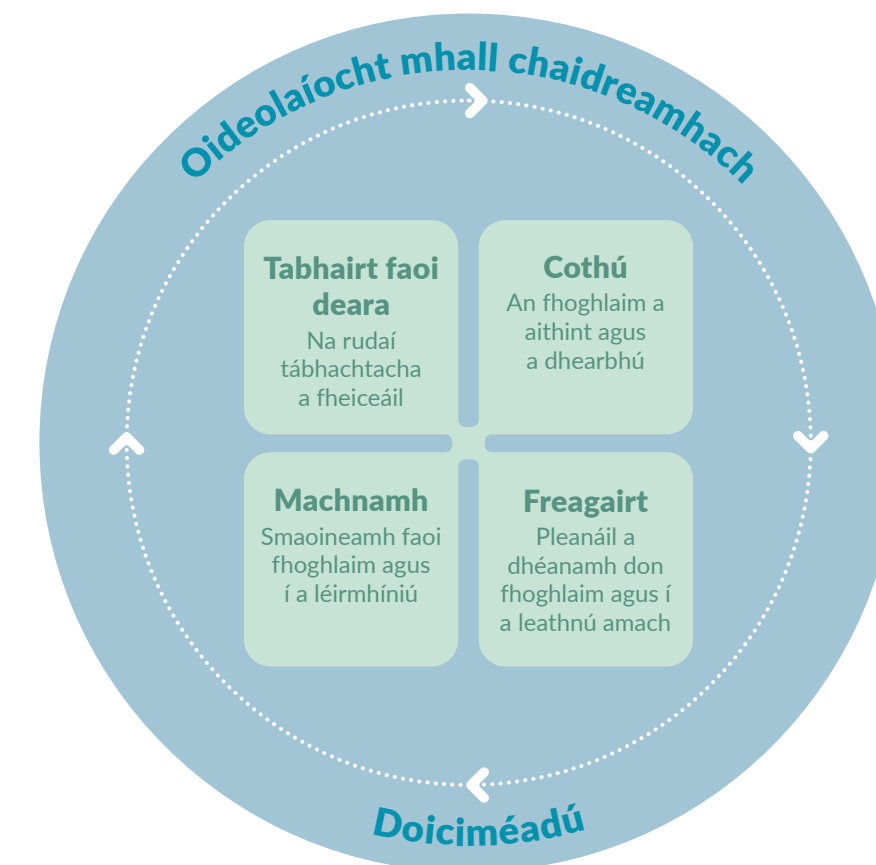
Timthriall machnamhach na pleanála agus an mheasúnaithe

Spreagtar forbairt agus pleanáil an churaclaim in *Aistear* trí thimthriall leanúnach Tabhairt Faoi Deara, Cothaithe, Freagartha agus Machnamh (Fíor 5). Tacaíonn timthriall machnamhach na pleanála agus an mheasúnaithe leis an bhfoghlaim agus leis an bhforbairt trí churaclam éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú agus a bhfuil an súgradh mar bhonn faoi. Tá sé bunaithe ar thuiscint na hoideolaíochta moille caidreamhaí.

Dearadh an timthriall seo chun tacú le measúnú fiúntach na foghlama agus na forbartha trí dheiseanna chun an curaclam a dhoiciméadú ag na céimeanna difriúla a bhaineann le Tabhairt Faoi Deara, Cothú, Freagairt agus Machnamh. Sa chaoi sin, léiríonn

doiciméadú leanúnach an tábhacht a bhaineann le próisis na rithimí agus na ngnáthamh laethúil d'fhoghlaim agus d'fhorbairt na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga. Tá sruth idircheangailte ann sna próisis a bhaineann le Tabhairt Faoi Deara, Cothú, Freagairt agus Machnamh, a aithníonn ról an oideora ghníomhaigh mhachnamhaigh ó thaobh tacú le riachtanais, chearta, spéiseanna, cumais agus mhianta an naíonáin, an lapadáin agus an linbh óig, agus éascaíocht a dhéanamh dóibh.

Cuireann Téamaí agus Spriocanna Foghlama *Aistear* an bunús ar fáil don phleanáil agus don mheasúnú, agus do churaclam éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú a fhorbairt chun tacú leis an bhfoghlaim agus leis an bhforbairt sa luath-óige.

Fíor 5: Timthriall machnamhach na pleanála agus an mheasúnaithe

Tabhairt faoi deara

Nuair a thagann naíonáin, lapadáin agus leanaí óga chuig an suíomh luath-óige nó chuig an timpeallacht foghlama sa bhaile den chéad uair, cuireann an t-oideoir tús leis an bpróiseas a bhaineann le haithne a chur orthu. Trí idirghníomhaíochtaí, tosaíonn an t-oideoir ag tabhairt rudaí tábhachtacha faoi deara faoi shaol na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga faoina chúram. Cuirtear leis an tuiscint sin le himeacht aimsire.

Is ionann tabhairt faoi deara agus rudaí tábhachtacha a fheiceáil.

- Tugaim faoi deara an dóigh a dtiteann Molly ina codladh i mo bhaclainn nuair a chanaim léi – is ionann an t-amhrán is ansa léi agus an ceann is ansa liomsa!

Ag tabhairt faoi deara i dtimpeallacht foghlama an bhaile

- Tugaim faoi deara an chaoi a dtaitníonn an scéal “Béar Donn” go mór le Filip, é á thabhairt chuig an gcúisín le hEllie lena ‘léamh’ le chéile i seomra an Bhabaí. Déanann sé aithris ar ár ngnáthaimh scéalaíochta.

Ag tabhairt faoi deara i suíomh na luath-óige

Tá an gníomh seo de rudaí a thabhairt faoi deara fréamhaithe i gcaidrimh mheasúla ina mbíonn an t-oideoir i dtiúin le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga, ag aithint rudaí ar leith de réir a chéile a chabhraíonn le próifíl uathúil de scéal a mbeatha a chur le chéile. Is sampla de thabhairt faoi deara é foghlaim na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a dhoiciméadú, ar féidir é a úsáid ansin chun aithne a chur ar an naíonán, lapadán nó leanbh óg.

Chun foghlaim agus forbairt na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga a thabhairt faoi deara, tá feacht ann ar thábhacht na timpeallachta sábháilte, seasmhaí, ionchuimsithí agus sona, inar féidir leo a bheith tumtha ina gcuid súgartha. Baineann tabhairt faoi deara le meas a léiriú ar ghuth gach naíonáin, lapadán agus linbh óig agus meas a léiriú ar thábhacht an mhéid atá á insint acu dúinn (Tábla 3).

Tábla 3: Rudaí atá tábhachtach do naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a thabhairt faoi deara

Tabhairt faoi deara:

● A spéiseanna	‘Is breá liom tarracóirí.’
● A n-uathúlacht	‘Is maith liom a bheith i mo shuí in áit chiúin sula mbíonn mo bhricfeasta agam’
● Na rudaí atá tábhachtach dóibh	‘Tá Daideo ag teacht ar cuairt.’
● Tréimhsí sonais	‘Is féidir liom lámhacán chomh fada leis an doras.’
● A ngnóthachtálacha	‘Dhreach mé suas chuig barr an tsleamhnáin.’
● Na rudaí a chuireann inní orthu	‘Ní theastaíonn uaim codladh i gliabhán anseo.’
● A ndul chun cinn	‘Is féidir liom túr sé stór a thógáil.’
● A gcuspóirí	‘Bhí mise ag iarraidh cabhrú bia a thabhairt dó.’

Cothú

Nuair a bhíonn an t-am agus an spás ag an oideoir chun aithne a chur ar na naíonáin, lapadáin agus leanaí óga, is féidir leo na rudaí atá tábhachtach dóibh agus tábhachtach acu a fheiceáil. Is éard a bhíonn i gceist leis an gcothú ná an t-oideoir ag plé agus ag cumarsáid leis an naíonán, lapadán nó leanbh óg chun iad a chothú agus oideachas a chur orthu trína chleachtas. Dírítear aird ar an am i láthair. Tá muinín ag an oideoir as an naíonán, lapadán agus leanbh óg, go mbeidh siad ag stiúradh na taiscéalaíochta agus fiosrúcháin, ag cothú a gcumais atá ag forbairt i bpróiseas an tsúgartha.

Baineann cothú leis an bhfoghlaim a aithint, a ainmniú agus a dhearbhu san am i láthair.

- Tá Molly socair suaimhneach i mo bhaclainn. Inniu táim chun an t-am a chur ar leataobh chun a cuid ama sosa a roinnt léi agus chun éisteacht le ceol le chéile. Tacaíonn seo lenár bhfolláine agus lenár gceangal.

Ag cothú i dtimpeallacht foghlama an bhaile

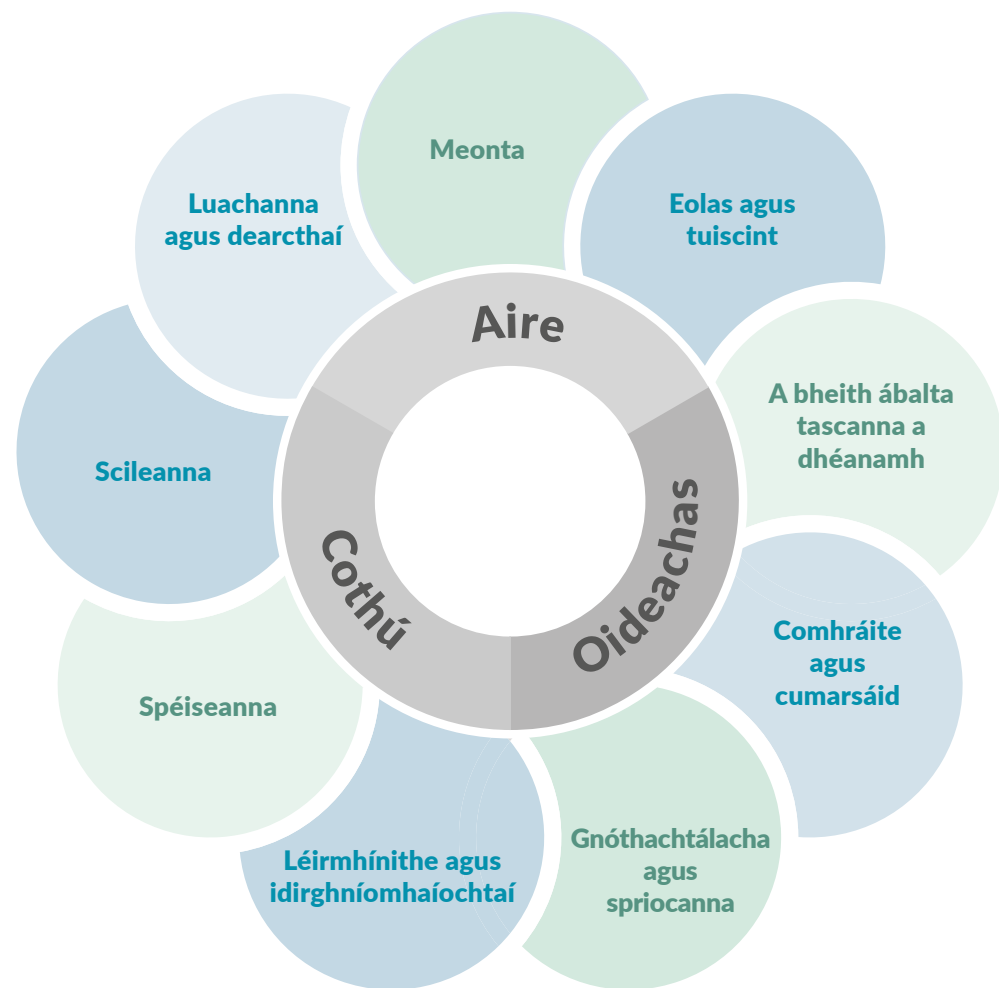
- Tugaim cúisín agus blaincéad do Filip agus Ellie agus fágaim ciseán na leabhar in aice láimhe. Feicim an chaoi a bhfuil siad ag déanamh cumarsáide lena chéile agus ag athchruthú an scéil ar a mbealach féin. Díríonn siad a méar ar phictiúir agus suím in aice láimhe chun tacú leo nuair a thugann siad comhartha dom páirt a ghlacadh.

Ag cothú i suíomh na luath-óige

Baineann cothú leis an méid is féidir le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a dhéanamh a aithint, a ainmniú agus a dhearbhu, an fhoghlaim atá ag tarlú chomh maith lena gcumas féin a fheiceáil. Tarraingítear aird ar thábhacht na gcaidreamh, na n-idirghníomhaíochtaí agus na cumarsáide. Spreagann an cothú rannpháirtíocht ghníomhach na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga in eispéiris

agus deiseanna laethúla, ag aithint a meonta, a scileanna, a ndearccháí agus a luachanna, a n-eolais agus a dtuisceana. D'fhéadfadh baint a bheith aige le meonta cineáltais a chothú nuair a bhíonn siad ag roinnt le cairde. D'fhéadfadh a dtuisceant a chothú ar riachtanais daoine eile a bheith i gceist. D'fhéadfadh a spéis sa cheol a chothú a bheith i gceist freisin, trí chanadh in éindí leo.

Fíor 6: Naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a chothú

Bíonn an cumas foghlama le feiceáil nuair a aithníonn, a ainmníonn agus a dhearbhaíonn na hoideoirí an méid a chuireann naíonáin, lapadáin agus leanaí óga le cásanna dífriúla mar fhoghlaimoírí gníomhaíocha, inniúla agus muiníneacha. Agus iad i dtiúin le

heispéiris na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, is féidir le hoideoirí Spriocanna Foghlama de chuid Théamaí Aistear a úsáid chun foirmeacha éagsúla an eolais agus na foghlama a aithint agus a chothú (Fíor 6).

Freagairt

Is ionann freagairt agus an chaoi a n-úsáideann an t-oideoir a thuiscint chun cur le foghlaim agus forbairt na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, an fhoghlaim agus an fhorbairt a neartú agus a leathnú amach.

Is ionann an fhreagairt agus pleanáil a dhéanamh don fhoghlaim agus í a leathnú amach.

Tá cuspóir ann maidir le conas a fhreagraíonn an t-oideoir don naíonán, lapadán nó leanbh óg, bunaithe ar a chuid eolais chomh maith lena chaidreamh leis an naíonán, lapadán agus leanbh óg. D'fhéadfadh an fhreagairt tarlú sa spás cothaithe trí mheangadh gáire a dhéanamh, barróg a thabhairt, sméideadh ar dhuine nó ordóg a chur san aer nó d'fhéadfaí rud éigin a rá le duine chun aitheantas nó spreagadh a thabhairt dó. Baineann sé freisin leis an eispéireas foghlama a leathnú amach ionas go ndéanann na naíonáin, lapadáin agus leanaí óga dul chun cinn.

- Táim chun labhairt le Molly nuair a bhíonn a clúidín le hathrú. Má chanaim agus má bhím ag idirghníomhú léi, d'fhéadfadh nach gcuirfeadh na gnáthaimh seo isteach uirthi. Inseoidh mé di céard atá ar siúl agam agus cuirfidh mé focail ar a cuid eispéireas.

Ag freagairt i dtimpeallacht foghlama an bhaile

- Ag cruthú ciseán scéil ina bhfuil prapaí don scéal is ansa le Filip – ainmhithe éagsúla curtha leis chomh maith le táibléid dhaite. Ag cur lena thuiscint ar an domhan trí ainmhithe a ainmniú agus trí choincheapa agus stór focal nua a bhaineann le dath, comhaireamh agus meaitseáil a thabhairt isteach freisin. A bheith aireach ar spás a chruthú inar féidir leis féin agus Ellie an t-eispéireas foghlama a roinnt.

Ag freagairt i suíomh na luath óige

Is féidir le freagairt tarlú ar bhealaí éagsúla. D'fhéadfadh ceisteanna oscailte a bheith i gceist, a chuirtear chun naíonáin, lapadáin agus leanaí óga a spreagadh chun tuilleadh smaoinimh a dhéanamh faoi rud éigin. D'fhéadfadh go mbeadh acmhainní nó múscailtí éagsúla eile ag teastáil don fhreagairt, nó b'fhéidir gníomhaíocht nua a phleanáil chun tabhairt faoi ghné nua den fhiosrúcháin. D'fhéadfadh baint a bheith aici freisin le taighde a dhéanamh leis na naíonáin, na lapadáin nó leanaí óga, nó dóibh, faoi ábhar nó faoi straitéis foghlama.

Tarlaíonn an phleanáil ar bhonn leanúnach agus is féidir léi a bheith spontáineach, gearrthéarmach, meántéarmach nó fadtéarmach, ag brath ar spéiseanna, cumais agus fiosrúcháin na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga ag pointe ama faoi leith. Freagraíonn pleanáil agus cur i bhfeidhm curaclam éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú don phróiseas seo de na rudaí tábhachtacha agus ábhartha do shaol na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, a teaghlai agus a bpobail a thabhairt faoi deara agus a chothú. D'fhéadfaí an curaclam a phleanáil thart ar roinnt, nó gach ceann de na foinsí a luaitear i bhFíor 7.

Fíor 7: An curaclam éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú a phleanáil

Cuireann Téamaí *Aistear* creatlach solúbtha ar fáil chun curaclam freagrúil, ionchuimsitheach agus cothrom a fhorbairt, a bhfuil Fís agus Prionsabail na luathfoghlaime agus na luathfhorbartha mar bhonn faoi. Lena linn sin, freagraíonn an timpeallacht ionchuimsitheach foghlama do riachtanais, cearta, spéiseanna agus inniúlachtaí na ndaoine faoi leith sa ghrúpa, ag cruthú na héascaíochta agus srutha an lae nuair a bhíonn naíonáin, lapadáin agus leanaí óga rannpháirteach ar bhealach fiúntach in eispéiris thaitneamhacha foghlama, ina n-aonar nó le cairde.

Machnamh

Baineann an t-oideoir machnamhach úsáid as eolas faoi fhoghlaim agus forbairt na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga chun smaoineamh faoina chleachtas ar bhonn leanúnach. Sa timthriall seo, baineann an fhreagairt le pleanáil agus cur i bhfeidhm an churaclaim chun tacú le neartú agus dul chun cinn na luathfoghlaime agus na luathfhorbartha. Is féidir le hoideoirí machnamh a dhéanamh i gcomhpháirtíocht le hoideoirí eile agus/nó gairmithe, nó trí chomhrá agus idirghníomhaíochtaí le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga agus a dteaghlaigh.

Ciallaíonn machnamh smaoineamh faoi fhoghlaim agus í a léirmhíniú.

Is éard atá i gceist le machnamh ná smaoineamh ar eispéiris agus teagmhais éagsúla agus iad seo a mheas ó pheirspeicíocht dhaoine eile chomh maith. Is éard a bhíonn i gceist leis an gcleachtas machnamhach ná a bheith ábalta eispéiris a léirmhíniú, tuiscint a fháil orthu agus cur síos a dhéanamh orthu, céard a d'oibrigh go maith agus cén fáth ar éirigh go maith leis

agus conas is féidir cur leis. Baineann sé freisin le spás a chruthú chun do chuid braistintí agus mothúchán féin agus cinn na ndaoine eile a aithint – chun sos a ghlacadh, éisteacht agus tuiscint a fháil agus pleanáil do dhul chun cinn na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga.

- Aithním an luach a bhaineann le bheith ag caint agus ag canadh le Molly chun gnáthaimh laethúla a dhéanamh níos taitneamhaí. Aithním an chaoi a bhfuil sí do mo 'fhreagairt' agus go gcuireann mo ghuth ar a suaimhneas í. Tá a fhios agam go gcaithfidh mé scíth a ligean léi freisin – mothaím go léir níos fearr nuair a chodlaím!

Ag déanamh machnaimh i dtimpeallacht foghlama an bhaile

Cuireann an machnamh timthriall an thabhairt faoi deara, an chothaithe, na freagartha agus an mhachnaimh i gcrích, agus cuirtear tús le próiseas an tabhairt faoi deara arís, ag cur eolais ar cad atá

- Ag smaoineamh ar an gcaoi gur féidir liom spás níos ciúine a chruthú i seomra an Bhabaí, áit nach gcuirfidh daoine eile isteach ar ghrúpaí beaga nó ar pháistí aonair ag súgradh. D'fhéadfadh seo cur as do roinnt daoine. Ag déanamh machnamh ar úsáid spáis lena roinnt ina réimsí spéise nó le húsáid a bhaint as áiteanna foscúla taobh amuigh le haghaidh na ngníomhaíochtaí seo. Pléigh leis an mbainisteoir é agus, bain úsáid b'fhéidir as uirlis féinmheastóireachta don timpeallacht foghlama.

Ag déanamh machnaimh i suíomh na luath óige

tábhachtach do naíonáin, lapadáin, leanaí óga agus dá dteaghlaigh. Spreagtar an t-oideoir chun forbairt a dhéanamh go leanúnach maidir le tacú leis an bhfoghlaim agus leis an bhforbairt.

Measúnú fiúntach agus doiciméadú

Is próiseas leanúnach é an doiciméadú, a chruthaíonn scéal fhorbairt gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig agus léirítear conas atá siad ag fás, ag foghlaim agus ag athrú. Is féidir le doiciméadú na foghlama agus na forbartha tarlú i ngach céim den timthriall machnamhach agus bíonn tionchar díreach acu ar phleanáil agus ar chur i bhfeidhm an churaclaim. Cuireann doiciméadú fiúntach maidir le spéiseanna, meonta, scileanna, dearccháil agus luachanna, eolas agus tuiscint na naíonán, na lapadán agus na leanaí óga bonn eolais faoi churaclam éiritheach atá bunaithe ar fhiosrú. Cuireann Prionsabail agus Téamaí *Aistear* beocht isteach ann agus feiceann an naíonán, lapadán, leanbh óg agus a dteaghlach an fhoghlaim.

Is ionann an doiciméadú freisin agus ardán chun cumarsáid a dhéanamh le gairmithe oideachais eile chun tacú le leanúnachas eispéireas agus dul chun cinn na foghlama. Léirítear aistear foghlama gach naíonáin, lapadáin agus linbh óig trí thréimhsí tábhachtacha ina shaol a léiriú. I dtimpeallacht foghlama an bhaile, d'fhéadfaí na thréimhsí sin a bheith le feiceáil in albaim ghrianghraif, i bhfíseáin nó i ndialanna na dteaghlach. Sa suíomh luath-óige, d'fhéadfaí an fhoghlaim agus an fhorbairt a dhoiciméadú i ndialanna foghlama nó i ríomhphunanna, ag nascadh le Prionsabail agus Téamaí *Aistear*.

Is éard is measúnú ann ná an próiseas leanúnach beartaithe maidir le heolas a bhailiú agus a dhoiciméadú, machnamh a dhéanamh air, agus é a úsáid chun léirithe saibhre de naíonáin, lapadáin agus leanaí óga mar fhoghlaiméoirí a fhorbairt chun tacú agus cur lena gcuid foghlama.

D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith i gceist le doiciméadú fiúntach, ach níl sé teoranta dóibh:

- Scéalta foghlama
- Nótaí starógacha
- Breathnuithe
- Comhráite
- Scéalta
- Tuairiscí
- Grianghraif
- Físeáin
- Ealaín
- Samplaí d'obair na bpáistí
- Dialanna cúraim laethúla
- Seicliostaí
- Eolas ón mbaile.

D'fhéadfadh comhdhoiciméadú agus comh-mheasúnú le naíonáin, lapadáin, leanaí óga agus comhghleacaithe deis a chur ar fáil don mhachnamh, don aiseolas agus don fhoghlaim nua trí dhearccháil éagsúla. D'fhéadfadh sé deiseanna a chur ar fáil chun athshúil a thabhairt ar an bhfoghlaim agus na fiosrúcháin le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga, agus tús a chur leo arís.

Is féidir le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga breithiúnais agus féinmheasúnú a dhéanamh maidir le:

- na rudaí a dhéanann siad go maith
- na rudaí a thaitníonn leo a dhéanamh
- na rudaí ar mhaith leo tuilleadh eolais a fháil amach fúthu
- na rudaí is féidir leo a dhéanamh anois le beagán cabhrach
- na rudaí ar mhaith leo a bheith ábalta a dhéanamh amach anseo.

Bíonn sé fiúntach an fhoghlaim agus an fhorbairt a dhoiciméadú nuair a chruthaítear é ag baint úsáid as réimse modhanna le léiriú cuimsitheach bunaithe ar láidreachtaí a fhorbairt den naíonán, den lapadán agus den leanbh óg chun measúnú a dhéanamh ar a gcuid foghlama.

Is éard a bhíonn i gceist leis an measúnú fiúntach ná na cineálacha éagsúla doiciméad seo a aistriú go teoiricí maidir le conas a fhoghlaimíonn agus a fhorbraíonn naíonáin, lapadáin agus leanaí óga. Nuair a bhíonn aithne agus tuiscint ag an oideoir ar an naíonán, lapadán agus leanbh óg, is féidir leis measúnú a dhéanamh ar an bhfoghlaim trína eolas ar an luathfhoghlaim agus an luathfhorbairt agus ar Phrionsabail agus Téamaí *Aistear*. Déanann an t-oideoir múscailtí ábhartha, fiúntacha agus mealltacha a phleanáil, a leagan amach agus a chur ar bun don súgradh agus don fhoghlaim. Cuireann na heispéiris sin ar chumas na naíonáin, na lapadáin agus na leanaí óga, agus tugann siad an chumhacht dóibh, a gcuid meonta, scileanna, dearccháil agus luachanna, eolais agus tuisceana a léiriú agus a bheith gníomhaíoch, inniúil agus muiníneach.

Aistrithe

Bogann naíonáin, lapadáin agus leanaí óga idir an baile agus áiteanna eile ina gcaitheann siad am gach lá.

Is ionann aistriú agus an próiseas trína mbogtar ó shuíomh amháin go suíomh eile agus an t-am a ghlacadh chun dul i dtaithe ar an suíomh nua.

Bíonn athruithe móra i gceist le haistrithe, mar shampla, dul i gcleachtadh ar fheighlí leanaí nua, tosú amach i suíomh luath-óige, seomraí a athrú nó bogadh go dtí an bhunscoil nó scoil speisialta. Bíonn gníomhaíochtaí níos minice i gceist le haistrithe chomh maith, mar shampla an t-aistriú ó ghníomhaíocht amháin go gníomhaíocht eile, ón taobh istigh go dtí amuigh faoin aer, laistigh de agus idir gnáthaimh laethúla, is iad sin clúidíní a athrú, béilí, agus amanna sosa.

Ní mór don oideoir a bheith airdeallach faoi shruth a chruthú idir na gnáthaimh laethúla, trí luas réchúiseach a choinneáil agus cabhrú le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga an t-athrú a thuar agus déileáil leis. Is féidir le hoideoirí é seo a dhéanamh trí chaidrimh iontaofa, sheasmhacha, leanúnachas cúraim, gnáthaimh a bhfuil taithí acu orthu agus bonn sábháilte a chur ar fáil. Tá sé tábhachtach go gcaibhraíonn oideoirí le naíonáin, lapadáin agus leanaí óga tuiscint a fháil ar ghnáthaimh agus a mhíniú agus a thaispeáint dóibh céard é an chéad rud eile a tharlóidh, ar bhealach seasmhach, suaimhneach.

Tá gach aistriú tábhachtach, cé acu a tharlaíonn siad go laethúil in aon suíomh amháin, nó má bhíonn bogadh níos mó i gceist leo. Meastar gur próiseas é gach aistriú, a ghlacann am agus d'fhéadfadh sé níos mó ama a ghlacadh ar roinnt naíonán, lapadán agus leanaí óga ná a chéile chun dul i dtaithe ar chúrsaí agus seans go mbeadh tuilleadh tacaíochta agus cothaithe uathu. Tá sé tábhachtach go ndéantar bainistíocht ar na haistrithe go híogair, agus cuid thábhachtach de thacú le haistrithe is ea a chinntiú go bhfuil leanúnachas eispéiris ann chomh maith le dul chun cinn na foghlama agus na forbartha. Is féidir le hoideoirí tacú leis an naíonán, lapadán nó leanbh óg chun an t-aistriú a thuar, a thuiscint agus a bhainistiú. Tuigeann siad freisin an luach a bhaineann le bheith ag obair go comhoibríoch le teaghlach agus le gairmithe oideachais eile, ar foinsí rithábhachtacha eolais iad uile, chomh maith le cúnaimh agus treoir sa phróiseas aistrithe.

Tagairtí

An Roinn Oideachais (2023). *Creatchuraclam na Bunscoile*. Baile Átha Cliath: An Roinn Oideachais.
Ar fáil ag <https://curriculumonline.ie/primary/the-primary-curriculum-framework/>

An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta (CNCM) (2009). *Aistear: Creatchuraclam na Luath-Óige*. Baile Átha Cliath: CNCM. Ar fáil ag: <https://curriculumonline.ie/Early-Childhood>

